

Koltai Beáta

Az örökség

1990. október

A pap megható beszédet mondott a ravatalozóban. Szolid ünnepség volt, csak a legközelebbi rokonok, no meg a kártyaasztal-társaság és egy-két régi hódoló, akik még életben voltak. A Tata még nyolcvan felett is meg tudta szédíteni a nőket. Még ott is olyan csillogó tekintettel néztek azok az élet súlya alatt megroggyant asszonyok az urnára, mintha a Tata kikacsintana feljük. Az öreg hamvasztást kért, mert így volt a legolcsóbb, és ahogy az életében, úgy halálában sem akart gondot okozni a családjának. Pedig de szívesen viseltem volna még gondját. Édes teher volt ez, amit ő ezerszeresen fizetett vissza. No, nem pénzzel, az azóta nem volt neki, hogy a bátyám disszidálása miatt mindenét elvették. A házat, a gyümölcsöskertet, a Duna-parti nyaralót, de még az autóját is. Mindent, amit az öröksége mellé nehezen és a kor lehetőségeit jól megfogva összegyűjtött, mint vasúttervező mérnök, és meg is maradt a második világháború meg az államosítások után. Őt lefokozták egyszerű pályamunkássá, engem pedig azonnal kicsaptak az egyetemről. De nem haragudott Danira. Anya takarított a pártvezetők puccos lakásaiban, én gazdag és meglehetősen buta lánykák korrepetálását vállaltam és ápolói munkát a kórházban. Csak reméltem, hogy valamikor elfelejtik a történeteket és folytathatom az orvosit. De nem felejtettek. Anyát hirtelen vitte el egy szívinfarktus, Dani nélkül temettük el. De a Tata nem adta meg magát. Küzdött és kitartott. Büszkén viselte a panelrengeteg dzsungelében megbújó kis tanácsli lakását és a rengeteg kint, amit a rák hozott neki. Szépen lassan mindenét eladtuk, hogy a paraszolvenciát fizethessük, amit egy kórházi dolgozó rokonától talán még jobban elvártak, mint egy mezei halandótól. Ha valakinek, hát nekem igazán tudnom kell, mennyire nagy szó a legjobb sebészetet megszerezni a műtétre. Hát én tudtam, annyira, hogy ráment a biedermeier ebédlőgarnitúra és a korabeli faliszőnyeg, a neorokokó dohányzóasztal a négy fotellal, még a meiseni étkészlet is. Anya ékszereit már réges-régen eladtuk, mikor a hármunk bevétele is édes kevés volt a létfenntartáshoz. Mióta megnősültem kicsit könnyebb lett, mert Mara nagyon megértő volt. Sokat segítet a Tata ápolásában, de anyagilag nem álltunk jobban egy tanítónői fizetéssel megfejelve. Mara szülei ugyan támogattak minket, lehetőségeikhez mérten, de ez arra volt elég, hogy ne rettegjünk a gyermekvállalás terhétől. Tata imádta az unokáit, ha csak tehette vitte őket játszótérre, kisvasútra, állatkertbe. És mikor eljött a rendszerváltás ideje, Tata mintha szárnyra kelt volna. Úgy tűnt, tíz évet fiatalodott, és olyan lendülettel politizált, hogy a Fidesz megirigyelhette volna. De talán túl nagy hófokon égett a lelke meggyötört testében, és felemésztette a maradék erejét.

Hát ott álltunk és szépen lassan készülődtünk, hogy a papot meg a kántort követve utolsó útjára kísérijük Tatát a kolumbárium felé. Ahogy bekanyarodtunk a nagy fenyő mellett, az út szélén, a menetet várva ott ácsorgott az a fekete öltönyös férfi. Olyan volt, mintha egy férfi divatlapból ugrott volna ki, cipője makulátlanul tiszta és csillogóan fényes, egyetlen repedés, vagy gyűrődés sem volt a drága kidolgozású bőrfelületen. Karjára lezseren vetve egy bársonyos hatású szürke ballont tartott, meg egy vadonatúj esernyőt. A fején nem volt kalap, ez furcsa, mert nálunk minden férfi kalapot vesz a temetésekre, főleg ilyen esős időben, és erről a férfiről lerítt, hogy erre a temetési menetre várt. Ahogy elhaladtam mellette és kicsit megreguláztam a gyerekeimet, akik éppen a pocsolják koszos vizét rugdosták egymásra, hátrafordultam, és láttam, amint a menet végére áll. Ahogy körbeálltuk a falat, és sírásra görbülő szájjal bámultuk, miként nyeli el a hidegen tátongó lyuk a Tata hamvait tartalmazó urnát, oldalra pillantva belém vágott a felismerés: Hiszen ez Dani! Bár a bátyám volt, sokkal fiatalabbnak tűnt, mint én, és mennyivel jobban öltözöttnek. Egy egész világ választott el minket. Nem igen tudtam, hogyan is kellene reagálnom, hiszen huszonöt éve, hogy nem láttam és nem hallottam felőle. Igaz, hogy mikor Anya meghalt, küldetett koszorút, meg egy megható levelet a Tatának, benne 100 dollárral, és mikor megírtam neki, hogy a Tata milyen beteg és mennyire nehéz beszerezni a férfi pelenkákat, amiben az öreg kimehet az utcára is szégyenkezés nélkül, küldött egy csomagot, kávé, tea meg csokoládé volt benne. Feldühödtem és nem válaszoltam rá. De most kitört belőlem a testvéri szeretet, odamentem és szorosán magamhoz öleltem az egyetlen testvéremet.

Nagyon visszafogott halotti tort tartottunk, Mara és az édesanya csináltak szendvicseket, meg süteményt, egy hatalmas tálon gyümölcsöket raktunk ki, és a Tata egyetlen megmaradt kincsével, a szüleitől nászajándékkul kapott bécsi porcelán süteményes készlettel terítettünk meg. Volt egy kis szíverősítő konyak meg pálinka, jófajta vörös és fehérbor, limonádé a hölgyeknek meg a gyerekeinknek és végül feketekávé. Mikor a vendégek elmentek, Dani lekicsinylő tekintettel nézett végig az otthonunkon. Alig pár éve költöztünk ide, mikor a Tatát már nem hagyhattuk magára. Hármás cserét csináltunk, feladva az ő és a mi tanácsi lakásunkat, költöztünk be egy három hálószobás, de eléggé lepusztult, valaha jobb időket megélt polgári otthonba a József városban. Lett volna mit felújítani rajta, csak pénz nem volt rá.

- Hogy sülyedhettetek idáig! – mondta Dani lefitymálóan.
- Tessék?
- Ez a környék, meg ez a ház... Ennél még a nyaraló is jobb lenne. Ha lehet, inkább ott tölteném az időt, amíg itt vagyok.
- Milyen nyaraló?

– Hát a visegrádi.
 – Oh, hát az nincs meg – vettem oda, mikor leesett a tantusz, hogy Dani úgy képzeli, oda jött vissza, ahonnan elment. Igazság szerint senki sem mondta meg neki, mi lett a vége, az ő kis huszárvágásának, jobb volt akkoriban, ha semmilyen családi kapcsolatot nem tartunk fenn, nehogy még rosszabbul járjunk, később meg egyszerűen már elfelejtettük közölni vele.

– Well – böffentette Dani megvetően -, ha jól sejtem a családi fészket is elherdáltátok, meg a bútorokat is, vagy azok a Tatánál vannak?

– Nem. Az öreg itt lakott velünk az elmúlt két évben. Nincs másik lakás, és nincsenek bútorok sem, meg a porcelánt és az ékszereket is hiába keresed. Ez minden, ami megmaradt – mutattam a koszos süteményes tányérokra.

– Ha tudom, hogy csak ezen a pár nyamvadt tányéron kell osztozkodnunk, hát nem jöttem volna haza.

– Ha te csak ezért jöttél ide, akkor pakold fel azokat és menj – vágtam keményen a szeme közé, és sarkon fordulva faképnél hagytam.

Mara kísérté ki Danit, s mert nagy önuralma volt, nem kommentálta a dolgokat, mindaddig, míg a bátyám búcsúzásképen oda nem vetette:

– Nem tudom, mit vársz ettől a lúzertől? Igen, Amerikában mi ezt mondjuk az ilyen emberekre, mert örök vesztesek. A Tata hibája, mert soha nem követelte meg tőle, hogy megtanulja eltartani magát! Hogy képes legyen megteremteni az anyagiakat egy rendes élethez! Feléltetek mindent, amit a szüleim összegyűjtöttek. Egyszerűen elherdáltátok az örökségemet.

Mara összeszorított fogakkal hallgatta a monológot, remélte, még az előtt befejeződik, hogy elvesztené az önuralmát. De Dani csak folytatta:

– Nekem semmi sem jutott! Egyedül építettem fel az életemet, egyedül küzdöttem meg mindenért. Ott voltam a nagy idegenben egyedül, még csak haza sem jöhöttem, hogy a jómódú szüleimtől valami támogatást kérjek. Megharcoltam a jólétért, és sikerült. De joggal reméltem, ha már az életükben nem segítettek, haláluk után azért csak juttatnak nekem is valamit. És akkor, itthon azt kell látnom, hogy az öcsém meg a családja addig élősködtek rajtuk, míg mindent elherdáltak. Gratulálok! – fröcsögte végül, és Maránál ez volt az utolsó csepp a pohárban.

– Tűnj el innen! – kiabálta a feleségem. – Tűnj el, ahogy huszonöt éve is tetted magára hagyva a családot, akiktől ezért, büntetésül, mindent elvettek. Az örökségedet keresed? Akkor menj az MSZMP-hez és követeld rajtuk! – és hatalmas lendülettel csapta be az ajtót.

1991. január

Az utolsó hír felőle egy levél volt. Hosszú és részletes, géppel írt záróakkord volt az. Dani megírta, nehogy azt gondoljam lelkiismeret-furdalást kelthetünk benne,

amiért itt hagyta ezt a nyomorult országot, ami semmivel nem lett jobb a rendszerváltás óta sem. Jól látja, mert most, hogy teheti, rengeteget jár haza amerikai magyarokkal élvezni az élet szép oldalát, no meg az ingyenes egészségügyi ellátást, ami az USA-ban borsos összeg lenne. Igaz, hogy elment, és az is lehet, hogy ezért hátrányos helyzetbe kerültünk mi, akik a rokonai voltunk, de neki is a semmiből kellett kezdenie, és nekem legalább itt voltak támaszul a szüleink, mindannyian dolgoztunk, így nem érte, miért nem lehetett egy rendes életet felépíteni, miért nem értem én el semmit. Ugyanannyi esélyem lett volna rá, mint neki, csak tanulni kellett volna, meg megfogni a lehetőségeket. Tulajdonképpen tartozom neki, mert én ingyen és bérmentve használhattam a szüleink otthonát, és míg saját családot nem alapítottam, nem kellett albérletet fizetnem, mint neki. Azt sem érte, ha már a szüleink minden drága ingóságát pénzzé tettük, miért nincs látszata a dolognak, miért kellett felélni azt is? Végül adott pár jó tanácsot, miként is kell sikeres emberré válni, azaz, hogyan kell gondolkozni, hogy a pénz megtalálja minket.

Nem válaszoltam. Túl hosszú levelet kellett volna írnom, aminek a vége biztosan az lett volna, hogy ideges és ingerült sértegetéssé fajul az egész. Hogyan is írhatnék le huszonöt évet, egy egész folyamatot, miként alakultak így a dolgok? Hogyan értethetném meg vele, hogy én nem feltétlenül attól érzem sikeresnek magamat, mert sok pénzem van, hanem inkább attól, ha publikálhatom valamilyen cikkemet, ha folytathatom a kutatásaimat, még ha nincs is doktorim, és mint szociális munkás segíthetek azokon, akik ma egyre többen élnek az utcán?

2001. augusztus

Eltelt jó tíz év, a gyerekeim már majdnem felnőttek, mindketten a továbbtanulás irányában gondolkoznak. A lakást megvettük, hatalmas hitelt vettünk fel rá és nyögjük a részleteket. Nagy merészség ez így ötven felett, de sikerült kicsit kipofozni, és ha a nagyobbik fiam elmegy Szegedre, az egyetemre, kiadjuk az egyik szobát albérlőnek, így is könnyítünk kicsit a terheinken. Engem felkértek, hogy tanítsak leendő szociális munkásokat, mellette végre könyvben összegezhetem a tapasztalataimat és az eddig megjelent cikkeimet kibővítve publikálhatom. Mara is tanít még, de kezd megfáradt lenni, féltém is kicsit, mert éppen most kérték fel igazgatóhelyettesnek a kollégái, és nem tudom mit fog válaszolni.

A múlt héten furcsa levelet találtam a postaládánkban. Amerikából jött, egy büntetés-végrehajtási intézetből, azaz börtönből. Egészen megrémültem, olyan hivatalos volt a boríték. Pecsétek, meg címerek voltak rajta, nyilvántartási számok, meg iktatási kódok. A tartalma még ennél is meglepőbb volt. Dani cirkalmas betűi, nehezen megfogalmazott magyarsággal, formáztak mondatokat a levélben. Mikor végigolvastam még a papír is kiesett a kezemből. A bátyám már hat

éve ült a hűvösön, azzal vádolták meg, hogy megölte a feleségét. Hiába tagadta, lecsukták. Igazából szerencsésnek vallhatja magát a bajban, mert valami véletlen folytán, egy újabb bűncselekmény hozadékaként, előkerültek bizonyítékok, amik végül, ennyi év után, alátámasztották az ártatlanságát. Így hát kiengedik, de nincs hova mennie, az otthonát és mindenét, gyermek hiányában, a feleség családjának ítélték, akik pénzzé is tették. Nem lesz vagyontalan, hiszen az Egyesült Államok szép kártérítést fizet majd neki, de odabent döbrent rá, hogy senki más rokona nincs, csak én.

Fogalmam sem volt, mihez is kezdjek ezzel. A szívem és a gyomrom is összeszorult, sajnáltam őt, szerettem volna megölelni, és elmondani neki, bármi is történjen az életben, mi mindig egy testből, egy vérből valók vagyunk, semmi sincs, ami ezt a köteléket elszakíthatná. De a levél már három hónapja keltezett, azóta őt már kiengedték, és semmilyen cím, vagy telefonszám nem szerepelt benne. Így hát vártam.

Nem kellett sokáig rágódnom, tegnap újabb levél jött, ez már nem volt pecsételt, sem iktatott, egyszerű légipostai küldemény volt. Leírta benne, mennyire nehéz a helyzete, ott ahol régen élt nyíltan kiutálták a közösségből, így egy másik államban próbált meg letelepedni. De itt sem fogadják szívesen a börtönviselt embert, akit egyszer megdobáltak sárral, az már soha nem lesz makulátlanul tiszta. Munkát nem kap, s még az adóhatóság is megtalálta, olyan állítólagos tartozásokkal, amik addig keletkeztek, míg ő a hűvösön ült. A régi ügyvédje, ügyeinek intézője teljesen eltűnt, azt mondják olyan vagyonhoz jutott az ő elítélése után, amivel valami Karib tengeri szigeten kezdett új életet. Dani besokallt és szeretne hazajönni, de fél, hogy nem fogadnám szívesen. Ráadásul, ha az adótartozásokat befizeti, pénze sem marad, amiből itt új életet kezdjen.

2001. december

Marával együtt jöttünk ki a reptérre. Még mindig előnt a szerelem, mikor rancos ujjainak érintését érzem a tenyeremben. Kéz a kézben álltunk, mikor kinyílt a fotocellás ajtó, és a tömeggel együtt kisántikált egy vénember. Alig három évvel idősebb nálam, de legalább tízzel nézett ki öregebbnek. Több foga is hiányzott, később azt mondta, egy verekedésben vesztette el a sitten, de félek, más oka volt, hogy pont az első fogait verték ki. A fél lábát húzta és annyi ereje sem volt, hogy megemelje a bőröndjét. Nem szóltam, csak megöleltem, hosszan, testvériesen. Dani elsírta magát, és olyan erővel markolta meg mindkettőnk kezét, mintha soha el nem akarná engedni. Csendben ültünk az autóban. Nem kellett elkapkodni semmit. Majd eljön az ideje, amikor magától kilép az egyetemista fiamtól megörökölt szobájából, és nyugodtan elmesél mindent. És talán arra is lesz alkalom, hogy kibeszéljük azt az elmúlt harmincöt évet, amíg külön utakon jártunk.